

LIKAINEN TYÖ

Ilmastopolitiikan voittajat ja häviäjät

**Minea Koskinen
Karoliina Paananen
Miikka Pirinen**

LIKE

Kirjan kirjoittamista ja valokuvaajan työtä ovat tukeneet
Maj ja Tor Nesslingin säätiö, Patricia Seppälän säätiö, Taiteen edistämiskeskus,
Journalistisen kulttuurin edistämissäätiö JOKES, Tiedonjulkistamisen neuvottelukunta,
Suomen Kulttuurirahasto, Finnfoto ja Otavan Kirjasäätiö.

© Minea Koskinen, Karoliina Paananen, Miikka Pirinen
& Like Kustannus / Kustannusosakeyhtiö Otava 2023

LIKE

Like Kustannus
Helsinki
www.like.fi

ISBN 978-951-1-45453-3

OTAVA
KIRJAPAINO
Keuruu 2023

SISÄLLYS

LIKAINEN TYÖ, PUHDAS RAHA 7

LUKU 1: Työväen marssi 15

Karoliina Paananen

LUKU 2: Teuva 33

Karoliina Paananen

ALKURÄJÄHDYS 56

LIKAISEN TYÖN MUOTOKUVA 64

LUKU 3: Turpeen supervalta 65

Karoliina Paananen

LUKU 4: Maan puolustamisen lyhyt historia 87

Karoliina Paananen ja Minea Koskinen

ENERGIAN HINTA 104

LUKU 5: Voittajia etsimässä 113

Minea Koskinen

LUKU 6: Kapina 153

Minea Koskinen

SAMAAN AIKAAN TOISAALLA 183

LUKU 7: Maaseudun vaikeat asiat 187

Minea Koskinen

ROMAHDUKSEN JÄLKEEN 209

Kiitokset 213

Lähteet 215

Kuvatekstit 241

Tekijät 253

LIKAINEN TYÖ, PUHDAS RAHA

”Miikka Pirinen here...”

”What?”

”It is Miikka Pirinen calling...”

”*What is calling??*”

Ensimmäiset yritykset päästä hiilikaivokseen kuvaamaan eivät luvanneet hyvää. Linjan toisessa päässä ei edes ymmärretty, että joku yrittää esitellä itseään. Suomalaisen valokuvaajan kummallinen nimi herätti vain ärtymystä. Länsi-Virginian kaivospaikkakuntien hiilifirmoihin oli lähes mahdoton saada yhteyttä. Kukaan ei vastannut sähköposteihin, ja jos puheliin vastattiin, puhelu loppui lyhyeen.

Ensimmäinen läpimurto tuli paikallisen uutismedian toimituksen kautta keväällä 2017. Pirinen sai suostuteltua toimittajan soittamaan etäiselle sukulaiselle, rekkakuski Bobille, joka poimi suomalaisen tien varresta. Bob oli matkalla kaivokseen hakemaan hiililastia eikä ajatellut, että ulkopuolisen valokuvaajan päästäminen kaivokseen olisi ongelma.

Kun Pirinen seuraavan kerran soitti saman yhtiön kontaktihenkilölle, puheluun yllättäen vastattiin. ArcerolMittalin

edustaja kertoi, että he olivat saaneet tietää suomalaisen kuvaajan pääsystä kaivokseen eivätkä pitäneet siitä. He ehdottivat kuitenkin diiliä: hän pääsisi uudestaan kaivokseen luvan kanssa, mutta hänen olisi näytettävä yhtiölle kaikki kuvat ennen julkaisua. Muutamaa päivää myöhemmin kaksi tehtäväänsä ärsyyntyneitä työntekijää esitteli kaivosta tunnin ajan ja hääti kuvaajan ja mukana olleen tutkijan ulos ensimmäisen tilaisuuden tullen.

Kaivoksen kuvaaminen ei ollut edes kovin mielenkiintoista. Avolouhokset ovat valtavia mustia kraattereita, joissa rekat suhaavat eestaas tiukassa aikataulussa. Hiilenkaivajiin ei sen sijaan meinannut saada kontaktia lainkaan, vaikka jälkiä heistä oli kaikkialla. Kaivoksen läheisen huoltoaseman ovenkahvat ja bensapumpun pistooli olivat mustina noesta. Lopulta Piriselle selvisi, että pitkien työvuorojen välissä oli tietty hetki, kun myös kaivajiin saattoi törmätä.

Aamuvuoro hiilikaivoksissa alkaa kuuden ja kahdeksan välillä. Silloin yövuoronsa päättäneet työntekijät pysähtyvät kotimatalla läheiselle huoltoasemalle ostamaan olutta ja tupakkaa. Sen jälkeen aamuvuorolaiset tulevat hakemaan nuuskaa ja termospulloon kahvia ennen kuin suuntaavat kaivokseen.

Kiireisiä kaivajia ei paljon kiinnostanut jutella suomalaiselle valokuvaajalle.

”Are you a coal miner?” Pirinen tiedusteli yhdeltä heistä huoltoaseman pihalla.

”What do you think?” mies vastasi ja tuijotti takaisin kasvot hiilipölystä mustana.

Usein keskustelut töksähtivät alkuunsa. Kuvauslupaa tiedusteleva Pirinen sai kuulla, että kaivoksilla on tiukka pr-linja ja

kaikkean pitää saada lupa ylemmältä johdolta. Oli ilmiselvää, ettei hiilityöläisiä kiinnostanut kysellä lupia, auttaa tai muutenkaan tarinoida elämästään. Se ei oikeastaan ollut ihmeellistä. He eivät hyötyisi kuvista tai toimittajalle puhumisesta mitään ja voisivat pienestäkin rikkeestä menettää työpaikkansa kaivoksessa.

Jotain tietoa sentään tihkui. Trumpin valinta presidentiksi oli vastikään tuonut alueelle optimismia. Paikalliset olivat käyneet pohjalla, mutta nyt suunta oli ylöspäin. Juuri he olivat äänestäneet Trumpin valtaan, ja maailma alkaisi taas arvostaa hiiltä. Muutamia uusiakin kaivoksia avattiin, ja jotkut saivat vähän pidempiä työsopimuksia. Paluuta menneeseen ei kuitenkaan ollut taloudellisesti, koska muista energianlähteistä oli tullut hiilelle kilpailijoita.

Trumpin valinta presidentiksi oli houkuttellut Appalakeille myös demokraattienemmistöisten osavaltioiden ja suurkaupunkien toimittajia, joilla oli hiilialueiden ihmisille suunnitelleen yksi kysymys: mikä teitä oikein vaivaa? Toimittajat halusivat selittää itärannikon koulutetuille lukijoille, miksi syvästä etelästä oli äänestetty valtaan presidentti, joka antoi aivan selvästi katteettomia ja tieteenvastaisia lupauksia. Miksi ihmiset olivat niin vihaisia?

Vuonna 2016 ilmestyi paljon huomiota saanut omaelämäkerrallinen kirja *Hillbilly Elegy*. Kirjoittaja ja nykyään republikaanipuolueen senaattori J. D. Vance Ohion osavaltiosta on kasvanut Appalakeilla, ja hänen lapsuuttaan ovat varjostaneet köyhyys ja väkivalta. Kirjan nimessä *elegia* viittaa antiikin kreikkalaiseen runomuotoon ja sanaan *elegos*, joka tarkoittaa surulaulua. Kun Vance valmistui lakimieheksi huippuyliopistosta,

hän palasi lapsuutensa maisemiin ja kirjoitti siitä, miksi taantumus, katkeruus ja viha ulkopuolisia kohtaan tuntuivat niin hallitsevilta Appalakeilla.

Kirjassa Vance kuvaa lapsuuttaan suljetussa yhteisössä, jossa ei kuunneltu ulkopuolisten neuvoja ja jossa perhe oli kaikkein tärkein. Hänestä Appalakkien ihmiset ovat laiskoja mutta hyvin ylpeitä. Heille eivät kelpaa huonopalkkaiset palvelualan työt, joita on tullut teollisuudesta kadonneiden töiden tilalle. Vancen mielestä paikalliset ovat tyytyneet kohtaloonsa. Kurjuuden kierre ei ole saanut ketään käärimään hihojaan tai edes äänestämään paremman tulevaisuuden puolesta. Koska Vance on itse lähtenyt ja kouluttautunut, hän näki alueen ihmisten ongelmat ulkopuolisen silmin. Hän ymmärsi ihmisten heikkoja lähtökohtia mutta oli myös kriittinen. Hän ei uskonut, että jokin hieno julkishallinnon keksintö tai ohjelma voisi ratkaista alueen ongelmia. ”Perhe, uskonto ja kulttuuri eivät ole Rubikin kuutio”, hän kirjoittaa.

Vancen kirjaa ylistettiin sellaisissa lehdissä kuin *The Economist*, *The Times* ja *Wall Street Journal*. Teoksesta tehtiin elokuva, jota tähdittävät Amy Adams ja Glenn Close. Appalakeilla kirjan pessimististä virettä ei erityisemmin arvostettu.

Pirinen huomasi, että ilmastonmuutosta pidettiin siellä ikään kuin väliaikaisena. Ihmiset ajattelivat, että ilmasto hallitsee politiikkaa juuri nyt mutta ei välttämättä enää huomenna. Ilmastonmuutoksen ei nähty olevan luonnontieteellinen ilmiö, joka pakottaa lopettamaan hiilen käyttämisen, vaan heidän mielestään kyse oli poliittisista päätöksistä ja siitä, kuka suosii ketäkin. Poliitikot joko halusivat suojella työpaikkoja tai sitten he halusivat saattaa kaivosten työväen polvilleen. Paikallisen uutis-

median toimittajat puolustivat hiilialaa, koska heidän perheenjäsenensä olivat töissä alalla. Kaikilla oli sukulaisia kaivoksissa töissä niin monta sukupolvea kuin he vain muistivat.

Vasta seuraavalla matkallaan Yhdysvaltoihin huhtikuussa 2018 Pirinen sai suostuteltua kameran eteen hiilenkaivajan. Eräänä iltana hän ajoi kiemuraisella kapealla metsätiellä Länsi-Virginiassa, kun eteen paukkasi puskasta mönkijä. Kuski, nuori mies, oli helppo tunnistaa hiilenkaivajaksi sinisestä duunarintakista, jonka hihoihin oli ommeltu heijastinraidat. Hän kiilasi mönkijällään 80 kilometriä tunnissa ajavan auton eteen ja alkoi keulia näyttävästi. Pirinen seurasi kuskia hetken, pysäytti auton lähelle tämän kotitaloa ja juoksi perään. Auto kannatti jättää matkan päähän, sillä se oli paikallisten silmiin täysin vääranlainen, vuokra-auto Kia, jossa oli New Yorkin osavaltion rekisterikilpi. Melkein kaikki paikalliset ajoivat valkoista lava-autoa, josta valkoista väriä ei enää erottanut hiilipölyn alta. Tämän hiilenkaivajan pihassa valkoisia lava-autoja oli kaksi.

Ensin mies kieltäytyi potretista. Puoliso ja lapset tulivat talosta pihalle tervehtimään. Poika hyppäsi mönkijän kyytiin isänsä syliin. Hiilenkaivaja esitteli itsensä Williksi ja antoi ottaa kuvan itsestään ja pojastaan Coalsonista. Hetki juteltiin niitä näitä. Pirinen kertoi Willille ja tämän puolisolle Courtneyille Suomesta ja selitti, että maa on sosiaalidemokraattinen, ei sentään sosialistinen.

Courtneyyn rohkaisevat sanat saivat Willin suostumaan kuvattavaksi vielä seuraavanakin päivänä. Pirinen haki kaupasta valkoisen suihkuverhon ja palasi talolle. Hän teippasi suihkuverhon autotallin oveen ja pyysi nokikasvoisen Willin seisomaan sen eteen.

Kun kuvaus oli ohi, Will ja Courtney heittivät ohimennen kutsun tulla joskus kyläilemään. Kepeänkuuloinen ehdotus jäi Pirisen mieleen. Tähän asti hän oli saanut kuvata perhettä vain pihalla, ja tuntui kuin sisälle kutsuminen olisi merkinnyt valtioiden välisen rajan ylittämistä.

Saman vuoden lopussa Pirinen palasi Appalakeille.

Will oli työskennellyt aiemmin sähköasentajana, mutta Affinity-nimisen firman hiilikaivoksesta saa parempaa palkkaa. Kaivostyössä olivat olleet myös isä, isän isä ja isän isän isä, joten työ tuli vähän kuin perintönä. Will oli ollut nuorena hyvä college-tason koripallon pelaaja, kunnes juhliminen oli alkanut kiinnostaa enemmän. Courtney hän oli tavannut opiskelijapiireissä, ja pian Courtney oli alkanut odottaa vauvaa. Will selitti asiaa talonsa pihalla: ”Got my girl knocked up so had to get a job”, laitoin muijani paksuksi, joten piti hankkia työ.

Appalakeilla on sanonta ”dirty job, clean money”. Se tarkoittaa, että vaikka kaivostyössä likaantuu, se on kunnollista työtä. Se ei ole pimeää tai laitonta eikä kytkeydy huumeisiin. Kunnolliset ihmiset menevät kaivokseen ja ostavat palkallaan omakotitalon ja valkoisen lava-auton sen pihaan. Niin tekivät myös Will ja 25-vuotias Courtney. He ostivat hiilirahoilla oman talon ja pääsivät muuttamaan pois Courtney vanhempien omistamasta talosta. He menivät naimisiin. Tuore aviopari ihmetteli, miksi matkusteleva, varakkaan oloinen skandinaavi asui kotimaassaan vuokralla.

Lopulta valokuvaaja sai ylittää kynnyksen. Sisällä talossa Courtney kaivoi kaapista viinapullon ja sekoitti limudrinkkejä, puolet viinaa ja puolet lantrinkia. Pojat Coalson ja Brantley

pelasivat videopeliä ja juoksentelivat puolialasti ympäri asuntoa. Nousuhumalassa Courtney ja Will alkoivat painia sohvalla ja lattialla. Paini yltyi niin riehakkaaksi, että Courtney repi houskanpidon tiimellyksessä Willin housut rikki. Kun ne olivat joka tapauksessa *so dirty anyway*, niin hemmetin likaiset.

LUKU 1

Työväen marssi

KAROLIINA PAANANEN

Kesäkuisena päivänä vuonna 2021 istun tietokoneen ääressä ja syötän Googleen hakusanoja. *Turveyritys Pohjanmaa, turveyritys Keski-Suomi, turveyritys Satakunta*. Selaan firmojen nettisivuja ja otan talteen yhteystietoja. Aikomukseni on haastatella suomalaisia turvetuottajia. Mutta kun pitäisi tarttua puhelimeen, alan aikailla. Epäilen, että asiani on ihmisille arka, enkä ole varma, miten saisin heidät puhumaan. Istun paikallani puhelin kädessä ja mietin vuorosanoja.

Turveala on pysynyt uutisotsikoissa koko kevään. Syynä on kriisi: ala on joutunut pahaan syöksykierteeseen, ja näyttää siltä, että se on romahtamassa pysyvästi.

Tavallaan käänne ei ole ollut yllättävä. Turvetta polttamalla on tuotettu vain viisi–kuusi prosenttia Suomen energiasta, mutta samaan aikaan siitä on syntynyt 12 prosenttia maan kaikista päästöistä, saman verran kuin autoilusta. Sen jälkeen, kun Suomi on alkanut kiristää ilmastotavoitteitaan, on ollut selvää, että myös turpeen käyttö lämpölaitoksissa ennen pitkää loppuu. Pitkään oli kuitenkin epäselvää, milloin se tapahtuu. Vaikka turpeen ongelmat on tunnettu kauan, päättäjät ovat vältelleet asiaan puuttumista. Se on ollut varmaankin varovaisuutta.

Syrjäisillä seuduilla on menetetty muutamassa vuosikymmenessä paljon: palveluita, työpaikkoja, verotuloja. Turpeen alasajo olisi merkinnyt yhtä uutta kieppiä vanhaan kurjistumisen kierreeseen. Turpeen annettiin siis olla, kunnes koitti syksy 2020. Silloin peliin puuttui Euroopan unionin päästökauppa.

Päästökauppa on työkalu, jolla EU ajaa päästöjä alas. Sen mekanismi on yksinkertainen. Kun suuret saastuttajat, kuten tehtaat ja lämpölaitokset, polttavat suuripäästöisiä polttoaineita, ne joutuvat maksamaan siitä ostamalla käyttöönsä päästöoikeuksia. Mitä enemmän päästöjä aiheutetaan, sitä kalliimmaksi saastuttaminen muuttuu, ja syksyllä 2020 hinta ponkasi ennennäkemättömän jyrkkään nousuun. Kun alkuvuodesta 2020 päästötonnin oli voinut vapauttaa ilmakehään kahdellakymmenellä eurolla, vuotta myöhemmin hinta oli neljässäkymmenessä eurossa.

Kaukolämpölaitoksille se oli ongelma. Lämmön ja sähkön hinnat nousivat päästökaupan mukana, ja energia oli käymässä tavallisille kuluttajille aivan liian kalliiksi. Voimat vaihtoivat turpeen kiireellä vähäpäästöisempään polttoaineeseen, puuhakkeeseen, jota alettiin rahdata rekoilla Venäjältä. Turve jäi turveyrittäjien varastoihin, ja energian hintakriisi pysähtyi. Samalla alkoi näyttää siltä, että turve oli jäämässä historiaan.

Ilmaston näkökulmasta muutos oli loistava. Suomen päästöt putosivat kertarysäyksellä. Päästökauppa todella tepsi!

Turvetta tuottaville ihmisille tilanne oli sen sijaan katastrofaalinen. Alalla lähes kaikki ovat työskennelleet yrittäjinä ja nostaneet turvetta alihankintaketjussa joko valtion turveyhtiö Vapolle tai suurille lämpölaitoksille. Kun turvetta ei enää tarvittu, isot yhtiöt ryhtyivät irtisanomaan sopimuksiaan urakoitsijoiden

kanssa ja pienten yritysten kassavirta tyrehtyi siihen. Yrittäjien ongelmista raportoitiin syksyn ja kevään aikana etenkin *Maa-seudun Tulevaisuudessa*. Otsikot puhuivat synkeää kieltä:

Turveyrittäjän puolen miljoonan investoinnit jäävät pihalle ruostumaan.

Liikevaihto romahtaa puoleen.

Turpeen käyttö vähentynyt liian nopeasti.

Kevään edetessä juttujen sävy kuitenkin muuttui. Kun huhtikuussa 2021 Sanna Marinin (sd) hallitus kokoontui puoliväliriiheen neuvottelemaan valtion varojen käytöstä, pöydällä satuivat olemaan monien alojen kriisit. Koronapandemian rajoitusten vuoksi talousvaikeuksiin oli joutunut kuntosaliryttäjiä, laulajia, näyttelijöitä, festivaalijärjestäjiä... Samoissa neuvotteluissa ryhdyttiin ratkomaan myös turvetuottajien ongelmia. Pian jo tiedotettiin, että hallitus oli päättänyt myöntää turvealalle 70 miljoonaa euroa kriisirahaa.

Päätös kuulosti melkoiselta lottovoitolta. Romahduksen keskellä turveyrittäjille olikin luvassa iso paketti rahaa. Mutta hie-man yllättäen alalla asiaan ei suhtauduttu kiitollisuudella.

Vappuaaton aamuna, alle vuorokausi riihen jälkeen, Helsingin keskustassa oli liikenne poikki. Eduskuntatalon edustalla seisoi pitkä jono 25-metrisiä rekkoja, täysperävaunuyhdistelmiä. Turveyrittäjät olivat järjestäneet mielenosoituksen, Moottorimarssin, jossa he vastustivat hallituksen päätöksiä.

Protestia seuraamaan oli kerääntynyt suurten medioiden kuvaajia ja toimittajia, minkä huomasi paikalle saavuttuani. Olin läsnä tosin sattumalta enkä turveyrittäjien vuoksi. Olin kirjoittamassa lehtijuttua ympäristöliike Elokapihasta, joka järjesti

samaan aikaan vastamielenosoituksen viereisellä Musiikkitalon nurmikolla. Aktivistit vastustivat turpeen käyttöä, koska sillä on seurauksensa ilmaston lisäksi luonnon monimuotoisuudelle.

Turve on maatunutta kasvimassaa, joka sijaitsee metrien syvyydessä suon pinnan alla. Jotta sen voi nostaa poltettavaksi, pinnan kasvillisuus pitää raivata pois. Mielenosoittajat halusivat muistuttaa, että samalla soiden kasvit ja hyönteiset menettävät elinympäristönsä. Huomio oli minusta tärkeä, ja halusin mennä seuraamaan heidän mielenosoitustaan.

Matkalla Musiikkitalolle pysähdyin Mannerheimintien varteen katsomaan rekkamarssia. Turveyrittäjät olivat saaneet aikaan näyttävän protestin. Kadulle jalkautuneet mielenosoittajat olivat pukeutuneet työtakkeihin ja heijastinliiveihin. He kantivat mukanaan siniristilippuja ja banderolleja, joihin oli kirjoitettu ”Suomi kasvaa turpeella” ja ”Turve on uusiutuvaa energiaa”. Korkealla rekkojen hyteissä kuljettajat soittivat äänitorvia. He käyttivät moottoreita tyhjäkäynnillä niin, että ilmassa haisi pakokaasu ja kadulla pauhasi raskas, metallinen jyske.

Laskeskelin kadun varressa, että rekkoja täytyi olla kymmeniä tai ehkä jopa sata. Karavaani kaartoi Hesperian puiston ohi ja luultavasti Oopperatalolle saakka.

En ihan ymmärtänyt, mistä mielenosoituksessa oli kysymys. Turvetuottajille oli vasta luvattu paljon rahaa. Ihmettelin, miksi paketti ei kelvannut heille. Show näytti yhtä kaikki kannattavan. Eduskuntatalon portaiden päässä huomasin, että yrittäjillä oli käynnissä kokoontuminen elinkeinoministeri Mika Lintilän (kesk) kanssa. Tapaaminen oli selvästi uutistapahtuma.

Neljä mielenosoittajaa seisoivat puolikaarissa ministerin edessä, ja heidän ympärilleen oli kerääntynyt toimittajia, valokuvaajia

ja kansanedustajia. Siellä seisoi perussuomalaisten Juha Mäenpää käsi tanassa puhelinkameraa pidellen. Hänen vieressään Kike Elomaa ja puolueen puheenjohtaja Jussi Halla-aho. Paikalla olivat myös keskustan kansanedustaja Antti Kurvinen ja puolustusministeri Antti Kaikkonen sekä kristillisdemokraattien puheenjohtaja Sari Essayah. He seurasivat tapahtumia kevätauringossa vakavailmeisinä.

En jäänyt kuuntelemaan yrittäjien ja Lintilän keskustelua. Minulla oli kiire seuraamaan Elokapinaa. Nappasin vain valokuvan ja jatkoin matkaani Musiikkitalolle. Siellä vastamielentoimitus oli jo täydessä vauhdissa. Elokapinalaiset olivat pukeutuneet hyönteisasuihin. He esittivät uhanalaisia suolajeja ja juoksentelivat aukiolla tekosiivet heittelehtien. Kirjasin vihkoon yksityiskohdat: *corpikirpukas, erittäin uhanalainen, rämekearvajan toukka, vaarantunut.*

Samaan aikaan rekkamuuri ryhmittäytyi Mannerheimintiellä jo kahden kaistan leveydelle. Ajoneuvojen kylkeen oli liimattu tarroja, joissa luki valtavin kirjaimin: ”TURVE UUSIUTUVAKSI” ja internetosoite kansalaisaloitepalveluun. Googlasin aloitteen kännykällä. Sen oli käynnistänyt viiden hengen työryhmä: Hannu, Tapio, Jussi, Yrjö ja Timo. Ajattelin että nimistä päätellen siinä on kuin koko ammattikunta pienoiskoossa, keski-ään ylittäneitä miehiä.

He vaativat turpeen luokittelamista uusiutuvaksi energiaksi, mutta minusta hanke kuulosti mahdottomalta. Paksun turvekerroksen muodostuminen suohon on jopa vuosituhansia kestävä prosessi. Vaikka turve ehkä uusiutuikin, se uusiutui varsin hitaasti, ja sen polttaminen oli saastuttavampaa kuin fossiilisen kivihiilen. Samaan luokkaan aurinkoenergian ja tuulivoiman

kanssa oli matkaa. Monelle tällaiset seikat olivat kuitenkin tois-sijaisia. Sivuston kannatuskäyrällä näkyi, että allekirjoittajia oli kertynyt muutamassa kuukaudessa melkein 40 000. Kymmenen tuhatta lisää, ja aloite etenisi eduskuntaan.

Kun turvetuottajat olivat palanneet kotiseuduilleen, huomasi, että sosiaalisessa mediassa käytiin kiivaita keskusteluja alale myönnettyistä rahoista.

Hallituksen riihessä monen muun kriisialan apu oli jäänyt paljon vähäisemmäksi. Epäsuhtaan kiinnitti huomiota esimerkiksi koomikko Iikka Kivi. Hän kirjoitti Facebookissa: ”Turveala työllistää 5 000 ihmistä. Se sai akuuttia kriisitukea 70 miljoonaa eli 14 000 euroa per työntekijä. Kulttuuriala työllistää 135 000 ihmistä. Se sai akuuttia kriisitukea 145 miljoonaa eli 1 074 euroa per työntekijä. Kymmenkertainen ero.”

Iikka Kiven päivitys kolahti moniin; tykkäyksiä kertyi lähes kaksi tuhatta. Joku korjasi laskelmia ja huomautti, että asetelma oli oikeastaan vieläkin epäreilumpi. Turvealalla työskenteli vain noin 2 500 ihmistä, puolet vähemmän kuin Kivi oli kirjoittanut. Pian keskustelussa ynnäiltiin jo yhteen: sehän teki 50 000 euroa per yrittäjä!

Havainto oli minustakin kiinnostava. Ero oli merkittävä. Kaiken lisäksi hallitus oli päättänyt leikata sellaisilta aloilta, joilla oli vaikeaa jo ennestään. Esimerkiksi tieteen rahoitusta se leikkasi 35 miljoonalla eurolla – se oli puolet siitä, mitä turpeelle myönnettiin. Twitterissä kysyttiin: Leikattiinko yliopistoväeltä, jotta rahat riittivät turvealan auttamiseen?

Hetken päästä palvelussa oli käynnissä kokonainen kampanja. Nyt mieltään osoittivat kirjailijat ja tutkijat. Esimerkiksi kirjailija Tommi Kinnunen latasi palveluun kuvan romaanistaan,

jonka kannessa luki: *Ei kertonut katuvasa turpeen käyttöä*. Kaksi jälkimmäistä sanaa oli eri fontilla kuin muu otsikko. Ne oli lisätty kuvaan jälkikäteen. Myös julkkispappi Kari Kanala twiittoi kirjastaan. Hänen parisuhdeoppaansa *Turpeellista* oli nyt *Turpeellista*. Urheilutoimittaja Saku-Pekka Sundelinin *Brittifutis* sen sijaan oli vaihtunut *Turve-futikseksi*. Tv-juontaja Riku Rantalan matkailukirja oli *Madventurves – kansainvälisen seikkailijan opas*. Twiittejä yhdisti sama aihetunniste, #turvekirjat. Kampanjan viesti oli osoitettu päättäjille: kelpaako työmme nyt, kun keskiössä onkin turve?

Lyhyessä ajassa mukaan liittyi satoja ihmisiä, jotka julkaisivat kuvia romaaneistaan, tietokirjoistaan, väitöskirjoistaan ja runokirjoistaan.

Me mennään turpeeseen (Me mennään kisoihin).

Alankomaiden urbaani turve (Alankomaiden urbaani arki).

Lapset, nuoret ja turve (Lapset, nuoret ja älylaitteet).

Teatteritieteen professori Hanna Korsberg kirjoitti, että kampanja oli yhteisöllinen performanssi, jonka saattoi nähdä ”osallistavana taiteena”. Yhteisöllinen se olikin: mukana oli pian myös valtaapitäviä, kuten kansanedustaja Veronika Honkasalo (vas) ja ammattiyhdistys Tehyn puheenjohtaja Millariikka Rytönen.

Rummutukseen yhdyttiin myös perinteisessä mediassa: *Helsingin Sanomien* pääkirjoitustoimituksen esimies Saska Saarikoski kirjoitti kolumnissaan, etteivät taiteilijat voisi edes haaveilla sellaisista tuista, joita maaseutuyrittäjille oli myönnetty. Hän nosti esiin myös kysymyksen päätöksen ilmastovaikutuksista. ”Turpeen tuottajia pitää auttaa selviämään pahimman yli ja löytämään uutta työtä. Siis samalla tavalla kuin silloin,

kun paperitehdas suljetaan. Sen sijaan hallitus päätti rahoittaa saastuttamisen jatkamista”, Saarikoski kirjoitti.

Tilanne kuulosti minustakin kummalliselta. Suomi olisi joka tapauksessa vähentänyt turpeen käyttöä lähivuosina. Niin oli kirjattu Antti Rinteen ja Sanna Marinin hallitusohjelmaan vuonna 2019. Siellä sanottiin, että turpeen käyttö puolitettaisiin vuoteen 2030 mennessä. Suunnan piti olla selvä. Mutta nyt, kun ala oli katoamassa nopeammin kuin oli ajateltu, sille myönnettiin tukirahaa. Ristiriita jäi vaivaamaan minua.

Pari viikkoa mielenosoituksen jälkeen katsoin eduskuntatalon portailla ottamaani valokuvaa, jossa yrittäjät seisovivat Mika Lintilän kanssa. Harmitti, etten ollut jäänyt kuuntelemaan, mitä tapaamisessa oli puhuttu. Koetin löytää uutisklippejä keskustelusta ja huomasin, että Maaseutumedianiminen tili oli ladannut siitä videon Youtubeen. Nimi ei sanonut minulle mitään, mutta painoin *play*.

Videolla eräs yrittäjä Pohjanmaalta seiso i Lintilän edessä paperiarkki kädessään. Hänen eteensä oli työnnetty *Maaseudun Tulevaisuuden*, MTV:n ja Ylen mikrofonikepit. Yrittäjä luki ministerille jonkinlaista vaatimuslistaa. ”Turvealan yrittäjät tarvitsevat apua nyt. Emme voi odottaa päätöksiä ensi vuoteen tai sen jälkeen...” yrittäjä sanoi. Hän puhui selkeästi artikuloiden ja kantavalla äänellä, kuin armeijan joukkueenjohtaja puhuttelemassa alokkaita. Yrittäjä vaati pienempää verotusta ja vanhojen, alasajoa kirittävien päätösten kumoamista. Hän puhui alan ”säilyttämisestä” ja siitä, että turve tulisi luokitella ”uusiutuvaksi luonnonvaraksi”.

”Haluamme edelleen tehdä työtä”, yrittäjä sanoi painokkaasti. ”Tarjota työtä sekä olla mukana rakentamassa kotimaisella

uusiuutuvalla energialla toimivaa yhteiskuntaa...” Rahapaketin lisäksi alalla vaadittiin siis entistäkin kevyempää verotusta ja muita valtion tukia. Kuulosti siltä, että yrittäjät ajattelivat toisissaan, että ilmastopolitiikassa voitaisiin vielä peruuttaa. En pysynyt kärryillä, mutta jatkoin silti katsomista. Parin minuutin jälkeen kamerat kääntyivät Mika Lintilään. Lintilä kiitti puheenvuorosta. Hän sanoi pitävänsä turvealan tilannetta ääretömän vakavana.

”Sitä ei varmasti kukaan kiistä”, hän sanoi. ”Kyllä muutos on ollut niin nopea, että sitäkään ei kukaan pystynyt ennakoimaan.”

Aluksi Lintilä kuulosti myötätuntoiselta, mutta sitten puheensä muuttui. Hän vaikutti valitsevan sanansa tarkasti. Hän selitti, ettei Suomi voinut vaikuttaa polttoaineiden hintoihin – päästökauppa oli EU:n työkalu. Hän myös muistutti yrittäjää Suomen pyrkimyksistä hiilineutraaliuteen ja antoi havainnollistavan esimerkin: ”Ei meidän tarvitse, katsotaan vaikka...”, hän sai sanotuksi, kunnes joku karjaisi väliin: ”Eiks Lintilä oo sun syytä erota!”

Lintilä jatkoi: ”...useampien elintarvikeyritysten sivuja, niin siellä kerrotaan, että meidän tavoite on hiilinolla vuonna kolmeviisi. Tämähän vaikuttaa tietysti energialaitosten päätöksiin, eli siihen, mitä he käyttää.”

Yrittäjän ja Lintilän välisessä dialogissa oli jotain omituista. Oli kuin he olisivat puhuneet kahdesta eri asiasta. Lintilä selitti, että ala oli häviämässä eikä Suomi mahtaisi asialle mitään, ja yrittäjä taas kielsi koko alasajon. Hän suhtautui kriisiin kuin väliaikaiseen häiriöön, joka voitaisiin vielä selättää.

Tilanne jatkui toisessa videossa, joka oli julkaistu perussuomalaisien äänenkannattajan *Suomen Uutisten* tilillä. Siinä

yksi mielenosoittajista esitteli Lintilälle hautau urnaa. Hän kertoi, että urna oli jalostettu turpeesta. Joukko kehotti Lintilää ajattelemaan esinettä, kun hän päättäisi alan asioista. ”Ettei meidän maa joudu tämmöiseen tilaan”, joku lisäsi.

Hetken päästä porukan keskellä seisoivat perussuomalaisten Mauri Peltokangas ja keskustan Hannu Hoskonen. Lintilää ei enää näkynyt. Peltokangas oli hakeutunut kameroiden eteen. Hän piteli urnaa käsissään ja nimitti sitä Suomen ”tulevaisuuden kuvaksi”, mutta Hoskonen nappasi suunvuoron nopeasti itselleen.

”Juttuhan on turpeessa niin...”, hän aloitti. Lauseeseen jäi tauko, mutta pian hän sai ajatuksesta kiinni. ”...Mua hirveesti häiritsi tänä aamuna Ylessä, että professori [Suomen ilmasto-paneelin puheenjohtaja] Markku Ollikainen todistaa, että se ei oo uusiutuvaa tuo turve. Että millä kriteereillä Suomessa pääsee professoriksi, kun minun pienet alakoululapsetkin tietää, että turve uusiutuu ja rahkasammal kasvaa...”

Painoin *pause*.

Etsin linjaukset, jotka hallitus oli riihessä sopinut, ja luin turvetta koskevan kohdan. ”– otetaan käyttöön luopumispaketti turvetuotannosta luopuville yrittäjille”, siinä sanottiin. Palaset alkoivat loksahdella paikoilleen. Ymmärsin, että yrittäjät vastustivat tukirahoja, koska hallituksen tuki oli yhdenlainen eropaketti – sen nimikin oli luopumispaketti. Rahasumma ojennettaisiin yrittäjille vastineeksi siitä, että he lopettaisivat työnteon, pysyvästi, siitä kun syntyi liikaa päästöjä. Tämä seikka oli mennyt minulta ohi, ja niin oli nähtävästi käynyt monelle muullekin.

Mieleeni palasi *Helsingin Sanomien* kolumni. ”Hallitus päätti rahoittaa saastuttamisen jatkamista”, siinä kirjoitettiin, vaikka asiat olivat päinvastoin.

Samaan ajatusvirheeseen näytti nojaavan myös Twitterin kirjaperformanssi, jossa päättäjiä soimattiin turpeen suosimisesta. Julkinen keskustelu alkoi ärsyttää minua. Eikö kukaan ymmärtänyt, että kulttuurialan koronatuki oli aivan eri asia kuin raha, joka myönnettiin alalle, jonka haluttiin lopullisesti häviävän?

Maaseutuyrittäjien uhmakas rekkaralli oli saanut oloni hämmentyneeksi, mutta samoin teki myös kaupunkilaisten virtuaalinen vastamielenosoitus.

Sosiaalisen median keskusteluja lukiessa huomasin, että viestien joukossa oli kuitenkin myös soraääniä. Poliitiikan tutkija Johanna Vuorelma oli kirjoittanut: ”Trumpin valinnan jälkeen puhuttiin paljon siitä, miten koulutetut kaupunkilaiset suhtautuvat ylimielisesti ja irvailen taantuvilla alueilla asuvien ihmisten huoliin elinkeinostaan ja toimeentulostaan. Tämä tulee mieleen, kun katsoo ilkkumista turpeesta. Puhetavoilla on väliä.”

Vuorelman kirjoituksen kommentteissa ihmiset kiistivät irvailensa maaseutuyrittäjille. Kritiikki oli kohdistettu päättäjille.

Turvetuottajien kannalta koko mielenosoitus alkoi näyttää hukkareissulta. He tekivät pitkän matkan Helsinkiin, mutta koko protestin sanoma jäi suurelle yleisölle epäselväksi. Tukipaketistakin tuli pelkkä lyömäase sosiaalisen median väittelyihin.

Tilanne ei kuitenkaan näyttänyt hidastavan turvetuottajia. Päinvastoin seuraavina viikkoina myös he jatkoivat protestiaan internetissä. Seurasin kansalaisaloitepalvelussa, kun Turve uusiutuvaksi -aloitteen nimisaldo viikko viikolta kasvoi. Toukokuun 2021 lopussa 50 000 allekirjoituksen raja meni rikki. Se oli melkoinen saavutus aloitteelle, joka ajoi niin pienen porukan asiaa.

Turvetuottajien taipumattomuus alkoi kiinnostaa minua. Oli selvää, että ala ei enää nousisi, mutta kuitenkin ihmiset protestoivat aivan kuin heillä olisi ollut jotakin voitettavanaan. Halusin ymmärtää, mitä.

Kiinnostukselleni oli toinenkin syy. Turpeen alasajo oli vasta esimakua siitä, millaisia muutoksia Suomella oli lähivuosina edessään. Tehtävänä oli vihreä siirtymä, suuri murros, jonka myötä ihmiset joutuisivat muuttamaan elämäntapojaan päästöjen laskemiseksi vähän joka tavalla. Karsittavien asioiden lista oli pitkä: siellä oli lihansyönti, maidonjuonti, bensa-autoilu, metsien hakkaaminen – kaikki asioita, joista luopuminen tulisi vaikuttamaan aivan erityisesti maaseudun ihmisten elämään. Turveyrittäjistä oli muodostumassa ilmastosiirtymän esitaiselijoita, ensimmäinen ammattikunta, johon muutos suoraan vaikutti. Halusin kuulla, mitä he siitä kaikesta ajattelivat.

Vouhotusta!

Pitelen kännykkää kädessäni. Olen kirjoittanut vihkoon kymmenkunta puhelinnumeroa. Nyt pitäisi soittaa turveyrittäjille, mutta se tuntuu edelleen vaikealta. Huomaan, että minua pidättelee jonkinlainen syyllisyys. Toimittajat ovat kirjoittaneet yrittäjien asioista yliolkaisesti, ja pelkään, että he ovat saaneet julkisuudesta tarpeekseen. Mutta ei auta kuin yrittää. Naputan kännykkään puhelinnumeron miehelle, joka urakoi pitkään valtionyhtiö Vapon soilla. *Maaseudun Tulevaisuuden* haastattelussa hän on kertonut menettäneensä työnsä nyt kokonaan.

Toivon, että hän olisi halukas puhumaan, ja painan vihreää luuripainiketta. Puhelin hälyttää hetken, ja kun mies viimein vastaa, esittelen itseni ja asiani, mutta joudun heti pettymään.

”Ei kiitos”, hän sanoo ja katkaisee puhelun.

Kieltäytyminen harmittaa, mutta jatkaa täytyy. Muutan kuitenkin strategiaa. Kun joku vastaa puhelimeen, selitän asiani saman tien. Sanon käsittäväni, että maaseutuyrittäjän on varmasti paljon vaikeampaa sopeutua ilmastopäätöksiin kuin kaltaiseni tietokonetyöläisen, ja esitän heti kysymyksen: *Onko jotain, mitä julkisessa keskustelussa ei ymmärretä?*

Hyvin pian huomaan, että alkumonologini ovat ajanhukkaa. Ihmiset ovatkin valmiita puhumaan. He puhuvat jopa siinä määrin, että kysymyksiä on välillä vaikeaa saada esitettyä. Turvetuottajat ovat seuranneet ilmastopolitiikkaa huolestuneina. Yksi ihmettelee, miksi Suomen pitää tehdä niin paljon – Suomihan on pieni maa, jonka päästöillä ei ole merkitystä. ”Jos katsotaan vaikka Kiinan päästöjä...” hän vertaa.

Väitteeseen tekisi mieli takertua, mutta annan olla. Soittokierrokseni tarkoitus ei ole väitellä faktoista. Sen sijaan haluan ymmärtää, miksi yrittäjät jatkavat protestiaan, vaikka ala on käytännössä mennyttä.

En kuitenkaan saa vastauksia kysymyksiini vaan vastakysymysten ryöpyn. Millä me sitten lämmitämme! Entä Suomen huoltovarmuus!

Huomiot ovat varmasti aiheellisia, turve on huoltovarmuuspolttoaine, jonka varaan energiakriiseissä lasketaan, Suomella kun ei ole omia öljy- ja hiilivarantojakaan. Mutta nyt onkin tarkoitus rakentaa maailma, joka pyörii tuulen ja auringon voimalla. Olen kuitenkin hiljaa ja sanon: *Vai niin ja aivan.*